

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

FORSKNING

För alla eventualiteter

Prepping, hemberedskap och
konsumtion för ohållbara framtider

För alla eventualiteter – Prepping, hemberedskap och konsumtion för ohållbara framtider

Tidsperiod: 2020–2023

Utförare: Göteborgs universitet

Ansvarig forskare/författare: Elias Mellander

Kort sammanfattning: Från att ha varit ett marginellt kulturellt fenomen har prepping som begrepp och praktik fått ett bredare genomslag i Sverige – detta inte minst som en följd av covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina. Prepping kan förstås som en repertoar av förhållningssätt, föremål och färdigheter vilka ökar den enskildes beredskap. Undersökningen visar hur dessa relateras till frågor som rör individuellt ansvar, samhällelig oro och modernitetskritik.

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

MSB:s kontaktpersoner: Anna Teljfors, 010-240 12 39,

Jenny Selrot, 010-240 5122. E-post: forskning@msb.se

Foto omslag: Thomas Henrikson, MSB

Text: Elias Mellander

Publ. nr: MSB2230 – september 2023

ISBN: 978-91-7927-415-3

MSB har beställt och finansierat genomförandet av denna forskningsrapport. Författaren är ensam ansvarig för rapportens innehåll.

Förord

En av anledningarna till att jag under 2018 började intressera mig för prepping som samhällsfenomen var att det framstod som en sorts science fiction i praktiken – ett sätt att föreställa sig och planera för sådant som ännu inte är här såväl som för sådant som förhoppningsvis aldrig kommer att inträffa. När projektet beviljades finansiering sent 2019 så var alltså tanken att det skulle behandla om:et i ”Om krisen eller kriget kommer”. Innan den planerade projektstarten i mitten av 2020 hann dock ”skiten träffa fläkten”, för att använda ett prepperidiom. Covid-19-pandemins utbrott, följt två år senare av Rysslands invasion av Ukraina visade att det som i ena stunden var fiktion i nästa kunde bli en realitet – just som många av de som preppar hade varnat för. ”Jag har funderat på att trycka upp en t-shirt som det står ’Vad var det jag sa?’ på”, berättar en av deltagarna i undersökningen lite halvt på skämt och en annan konstaterar att ”Helt plötsligt så ses man inte som så knäpp längre”. Samtidigt har vardagen fortsatt sin lunk och livet med samhällskrisen i bakgrunden har varit avgjort mindre äventyrligt än vad fiktionerna ofta ger sken av. En bekväm soffa och en stabil internetuppkoppling har i regel varit viktigare än eldstål under pandemin och för de allra flesta svenskar har krigets konsekvenser främst varit ekonomiska. På ett till synes motsägelsefullt vis bekräftar dock detta en av preppingkulturens huvudteser – att framtiden i grunden är osäker och obestämbar. Det bästa en kan göra är att förbereda sig på alla eventualiteter.

Göteborg, 2023-08-28

Elias Mellander, Filosofie doktor etnologi

Centrum för konsumtionsforskning & institutionen för kulturvetenskaper

Innehåll

INLEDNING	5
UNDERSÖKNINGEN	6
Deltagarna	7
RESULTAT	8
Pragmatisk pessimism.....	9
Modus	10
Spänningsfält.....	11
Krisen och kriget som kom	13
Beredskap och ansvar	14
FÖRDJUPAD LÄSNING	16

Inledning

Från att ha varit ett växande men marginellt kulturellt fenomen under 2010-talet har prepping som begrepp och praktik fått ett bredare genomslag i Sverige – detta inte minst som en följd av covid-19-pandemin såväl som den säkerhetspolitiska och ekonomiska oro som följt på Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022. Prepping kan förstås som en repertoar av förhållningssätt, föremål, färdigheter och föreställningar som tillsammans ska öka den som preppars handlingsutrymme i ett krisläge. Fenomenets rötter finns i Nordamerika, men det har sedan millennieskiftet spridit sig globalt (Barker 2020). I Sverige blir detta bland annat synligt i en uppsjö av specialiserade inhemska forum, handböcker, bloggar, podcasts och butiker.

Som samhällsfenomen befinner sig prepping i skärningspunkten mellan subkultur, hobby och civilförsvaret, drivet av enskilda individers parallella engagemang, snarare än av någon tydligt sammanhållen rörelse. I fråga om praktiskt utövande kan ingen tydlig gränsdragning göras mellan prepping och det som brukar kallas kris- eller hemberedskap, utan eventuell åtskillnad får i stället sökas i dess sociala och historiska sammanhang (se Mellander 2021; 2023a).

Preppingkulturens spridning såväl internationellt som i Sverige måste förstås i ljuset av flera parallella samhällsprocesser. Även om fenomenets rötter kan spåras till början av det kalla kriget, så får dess breda genombrott i sitt hemland USA sägas ha kommit som en följd av terrordåden den elfte september 2001. I deras kölvatten växte en ny säkerhetskultur fram, driven av såväl statliga som kommersiella aktörer. Växande samhällelig oro för terror, men även för klimatförändringar och ekonomisk instabilitet ledde till att personlig säkerhet och beredskap blev en mångmiljardindustri (se Garrett 2020). Den samtida utvecklingen av sociala medier bidrog sannolikt till internationell spridning av sagda oro såväl som sätt att adressera den. I en svensk kontext sammanföll detta även med nedmonteringen av civilt och militärt försvar samt en individualisering av beredskapspolitiken (jfr. Sandstig 2019; Kvarnlöf 2020). Grogrunden för en svensk prepperkultur återfinns sannolikt i glappet mellan ökad samhällelig oro och en nedskuren nationell beredskap.

Undersökningen

I den här rapporten sammanfattas resultaten från forskningsprojektet ”För alla eventualiteter”, i vilket svensk preppingkultur har utforskats i ljuset av covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina. Projektets syfte har varit att undersöka relationen mellan materiella krisförberedelser, samhällelig tillit och syn på framtiden. Projektet har en kvalitativ, etnografisk ansats, vilket innebär att prepping och hemberedskap undersöks som kulturella praktiker med förankring i människors upplevelser, erfarenheter och vardagsliv. Material som podcasts, handböcker och medierapportering har analyserats, men undersökningen baserar sig huvudsakligen på djupintervjuer med tjugo personer – åtta kvinnor och tolv män – vilka har rekryterats genom öppna förfrågningar i preppinggrupper i sociala medier. Där efterlystes deltagare som ägnade sig åt prepping redan innan covid-19-pandemins utbrott och som var förberedda för att klara sig i två veckor eller mer utan samhällets stöd. Dessa avgränsningar ställdes upp för att rikta undersökningen mot personer med längre erfarenhet av förberedelser och en tydligt vald tidshorisont för dessa. I efterlysningen klargjordes även att deltagarna inte behövde identifiera sig själva som preppers, då tidigare forskning visat att det är ett omdiskuterat begrepp. Bland deltagarna fanns de som gladeligen kallade sig för preppers, men det fanns också de som föredrog att beskriva sig själv med termer som ”förberedd”. Anledningen var att prepper-begreppet ansågs vara alltför associerat med den undergångsromantik och vapenfixering som är vanligt förekommande i medialiserade representationer av preppers från en amerikansk kontext (se Campbell, Sinclair & Browne 2019; Mellander 2021). Oavsett hur deltagarna identifierade sig var deras sätt att förbereda sig i praktiken likartade, de brukade i hög utsträckning en vokabulär som återfinns i den internationella preppersfären och samtliga använde sig av liknande forum i sociala medier för att ta del av erfarenhetsutbyten och diskussioner om hemberedskap.

I syfte att få en nyanserad bild av hur pandemin och senare även krigsutbrottet påverkade deltagarnas syn på krisberedskap intervjuades merparten vid upprepade tillfällen under 2021 och 2022, med genomsnittlig sammanlagd intervjuetid på cirka tre och en halv timme. Samtliga intervjuer utfördes via digitalt videosamtal och teman som lyftes var:

- deltagarnas personliga biografi,
- hushållets ekonomi och konsumtionsvanor,
- motivation till att börja preppa,
- vardagsrutiner och hemberedskap,
- medieanvändning,
- syn på samhällelig ansvarsfördelning,
- samt syn på sam- och framtid.

För att uppmärksamma hemberedskapens praktiska aspekter ombads deltagarna dokumentera delar av sina förberedelser inför samtalen, exempelvis genom listor, fotografier eller videofilmer. Detta skänkte en reflekterad och vardagsnära dimension till intervjusamtalen (jfr. Heidenström 2020). Intervjuerna skrevs ut i sin helhet och analyserades sedan tematiskt för att identifiera återkommande och delade mönster i deltagarnas sätt att resonera kring och skapa mening genom sin hemberedskap.

Deltagarna

Studiens tjugo deltagare är mellan trettio och sjuttio år gamla. Majoriteten är födda under 1970- och 1980-talen och har hemmaboende barn. Sett till egenskattning av inkomst och yrkestitlar som lärare, programmerare, forskare och ingenjör får de med få undantag sägas befinna sig i samhällets socioekonomiska mellanskikt. Geografiskt är de utspridda över landet och fördelade mellan storstadsregionerna, mindre städer och tätorter samt mer renodlad landsbygd.

Berättelser om vad som har fått deltagarna att börja intressera sig för prepping tenderar att härleda beslutet till personlig erfarenhet eller upplevelse (se Mellander 2023a). Ett stort antal deltagare uppger att prepping-begreppet främst har varit en passande etikett för en hållning som ”alltid” funnits där. Orienteringen mot förberedelse kan ha ärvts från en förälder eller släkting med erfarenheter från exempelvis militär eller sjukvård. Alternativt har den helt enkelt uppstått från att deltagaren vuxit upp under omständigheter där förberedelse för strömavbrott eller andra samhällsstörningar varit en del av vardagen. Andra deltagare kopplar beslutet att börja preppa till situationer vilka på något vis gjort sårbarhet på en samhälls nivå påtaglig (jfr. Campbell, Sinclair & Browne 2019; Mills 2018). Det kan röra sig om professionell insikt i skörheten hos samhällsbärande IT-system eller än mer drabbande händelser. Jakob, 44, berättar om att hans engagemang i en hjälporganisation 2015, när stora grupper syriska flyktingar kom till Sverige, var något som fick honom att ändra sin syn på behovet av beredskap. Trögheten i myndigheternas reaktioner blev ett frustrationsmoment och stor del av ansvaret för att hantera situationen föll på ideella krafter. Detta fick honom att i vidare bemärkelse ifrågasätta den svenska krisberedskapen och han säger att ”har inte staten planerat ordentligt för det här så blir det väldigt snurrigt i början. Och då kan enskilda hamna i kläm”.

Vet helt ärligt talat inte riktigt vad jag föreställt mig när jag "preppat". Men har väl haft en känsla av att det är skört att tänka att samhället ska fixa allt, då bättre att se till att man inte är så beroende av att strukturerna är på plats. När viruset väl kom så kände jag mig väldigt förberedd. Hade inte preppat skyddsmasker eller munskydd, men hade resten som behövdes, inklusive ett par liter handsprit, ett stort medicinförråd, och så vidare. Och, förstås, mat för flera månader. Hade utan problem kunnat isolera mig ett bra tag utan att ens behövt gå utanför dörren.

– Veronica, 42

Resultat

Som begrepp är prepping spretande och kan inrymma snart sagt allt som kan tänkas stärka den enskildes beredskap inför stora som små kriser. Prepping överlappar därför med en lång rad andra områden, så som självförsörjning, överlevnadsträning, sjukvård, ekonomi och hushållning samt beredskap i bred bemärkelse, vilket gör det svårt att fastläsa dess betydelse på något definitivt vis. I stället bör det förstås som en repertoar av såväl praktiker som kunskaper, föremål och föreställningar vilka tillsammans ska bidra till att öka handlingsutrymmet under kort- eller långvariga samhällsstörningar (Sims & Grigsby 2019). Med utgångspunkt i deltagarnas prepping kan fyra övergripande former för förberedelse pekas ut:

- **Materiell beredskap** tenderar att vara den kategori som tar mest utrymme såväl bokstavligt som i samtal om prepping. Även om devisen ”prepping är ingen materialsport” ofta upprepas i undersökningen, så spelar hanteringen av materiella ting en central roll i såväl de enskilda deltagarnas berättelser som i diskussioner på sociala medier. Betydande resurser läggs på att införskaffa, organisera och rotera lager av materiel – som mat, vatten, medicin eller utrustning för att ombesörja värme och ljus i en nödsituation. Till denna kategori hör även sådant som friluftsutrustning, ett alternativt boende, ekonomiska medel, samt vapen för jakt eller självförsvar.
- Övning i **färdigheter och kunskaper** som kan komma till användning i en krissituation framhålls också som avgörande, inte minst då kunskap är något ”man alltid har med sig”. Här platsar förhållandevis vardagsnära färdigheter, som att behärska första hjälpen, kunna odla eller att ha kunskaper som möjliggör alternativ försörjning vid oväntat inkomstbortfall. Sådant som kan komma till användning i en mer utpräglad överlevnadssituation, som att kunna rena vatten, göra upp eld eller identifiera ätbara växter, kan också räknas in.
- Träningen av **fysisk, kognitiv eller mental kapacitet**, för att öka handlingskraft i en krissituation specifikt eller för att större välmående generellt, omnämns också som en viktig komponent i preppandet. Konditions- eller styrketräning är ett självklart exempel, men deltagare tar även upp sådant som att regelbundet gå i terapi för att stärka den mentala beredskapen.
- Att etablera **sociala nätverk** framhålls upprepat som avgörande, framför allt av de mer erfarna deltagarna. Det kan handla om att skapa egna strategiska nätverk av personer med krisrelevanta resurser men är oftare en fråga om att i vardagen upprätta kontakter med människor i den direkta omgivningen, som att lära känna sina grannar. I en krissituation är det enklare att be om hjälp om en relation redan finns etablerad.

Deltagarna har investerat i dessa kategorier i olika stor utsträckning och det finns ingen konsensus kring vilken eller vilka som är av störst betydelse. En generell tendens tycks dock vara att fokus i ett initialt skede legat på materiella förberedelser och att fler kategorier sedan tillkommit varefter erfarenhet och engagemang utvecklats.

Och jag preppar inte för att jag är rädd, nej. Det har jag aldrig gjort. Utan jag preppar för att jag vet att det kan bli trassligt ibland. Jag vet inte vad man ska jämföra det med. Man har ett par extra par skor för att man vet att ibland så kan skor gå sönder. På den nivån.

– Elisabeth, 55

Pragmatisk pessimism

För att förstå prepping som samhällsfenomen kan dock inte de olika formerna för förberedelse förstås i isolation, utan måste betraktas som en del av en menings- skapande, kulturell logik. Utöver de förhållandevis konkreta förberedelserna så är en central del i preppandets praktik ett sätt att förhålla sig till framtiden som en yta för risk. En återkommande devis är att det gäller att vara förberedd *när*, inte *om* något händer (se Kabel & Chmidling 2014).

Denna hållning kan beskrivas som en form av pragmatisk pessimism, där sakernas tillstånd alltid förväntas kunna komma att förvärras. Denna pessimism tar sig dock inte nödvändigtvis uttryck som negativa känsloupplevelser, utan kan i stället erfaras som ett kreativt utforskande av potentiella utmaningar och möjliga lösningar till desamma. Den andra sidan av myntet kan beskrivas som den form av ”ömtåliga optimism” sociologen Robert Mitchell (2002:22f), identifierat i sin studie av nordamerikanska survivalister, vilken inrymmer en förhoppning om att den enskildes förberedelser har betydelse även i en samhällsomspännande krissituation. Hade framtidsutsikterna varit nattsvarta hade det inte funnits någon poäng i att förbereda sig.

Detta manifesteras i föreställningar om och planer för sådant som ”skulle kunna hända här”, vilket omfattar situationer som än så länge är hypotetiska, men många gånger också sådant som skett tidigare i historien eller i andra delar av världen. Förberedelserna konkretiserar mer eller mindre abstrakta hot förlagda till framtiden och gör dem till något greppbart här och nu, med en förhoppning om att de även ska kunna hanteras om krisen är framme (Mellander 2021; 2023b). Vissa deltagare beskriver sitt preppande som i alla fall delvis ”terapeutiskt” i den mening att det är en fråga att stävja oro genom att göra det som kan göras, även om förberedelserna i sig kan visa sig vara felaktiga i händelse av en kris.

Ett återkommande tema i internationella studier av prepping är också att härleda viljan att förbereda sig till en önskan om kontroll, där preppandet blir ett handfast sätt att skapa en känsla av riktning i relation till en upplevt osäker sam- eller framtid (se Bounds 2021; Fetterman m.f. 2019). Prepping kan dock inte reduceras till en psykologisk coping-strategi, då det bland deltagarna finns många exempel på hur förberedelserna kommit till praktisk nytta i vardagen. Detta blev särskilt synligt

under pandemin, då utökade lager i hemmet minskade risken för att exponeras för smitta i handeln (jfr. Heidenström 2020). På frågan om hur förberedelserna hjälpt deltagarna under pandemin blev svaret många gånger ett skämtsamt ”jag behövde i alla fall inte köpa toapapper!”, vilket speglar en av preppandets sentenser; det gäller att agera *innan* något händer. Genom att redan ha ett lager hemma behövde deltagarna inte bidra till att andra blev utan nödvändiga varor eller till ökad smittspridning i det offentliga rummet (se Mellander 2022).

Alltså, jag kan inte kontrollera att klimatet värms upp. Eller om det kommer en sten och slår ner på jorden och alla dör. Alltså det kan inte jag kontrollera. Rent rationellt så tänker jag också att om det kommer en kris, så vet inte jag hur myck... det är ganska sannolikt att mina förberedelser inte skulle hjälpa mig. I den krisen som kommer. Var det nu är. Men genom att vara... ha de här sakerna så känns det som att det finns någonting jag kan kontrollera. Och det är väldigt skönt /.../

– Freja, 36

Modus

Deltagarnas förhållningssätt kan i grova drag delas in i tre preppingmodus eller sätt att orientera sig mot en osäker framtid. Dessa modus är samlande begrepp för återkommande drag i deltagarnas sätt att förbereda sig, men bör inte betraktas som tydligt definierade identitetskategorier. Ofta har deltagarnas sätt att förbereda sig förändrats över tid och i regel gått från en kort till en mer långsiktig tidshorisont.

- Den **krisorienterade** fokuserar i sin prepping på en eller flera konkreta krissituationer, som exempelvis ett större strömavbrott eller en skogsbrand. Detta innebär att förberedelserna är riktade mot en tidsmässigt och geografiskt avgränsad situation – ett undantag i vardagen. Tidshorisonten för att klara sig utan hjälp utifrån är sällan längre än två-tre veckor, varefter saker och ting förväntats återgå till något slags normaltillstånd. Förberedelserna består huvudsakligen av materiella konsumtionsvaror vilka tenderar att hållas åtskilda från vardagskonsumtionen, i separata ”nödlager” eller i förberedda krisväskor. Detta innebär att den ekonomiska investeringen initialt kan vara omfattande, men att utgifterna tenderar att vara mer sporadiska över tid.

- För den **vardagsorienterade** – en etikett som skulle kunna sättas på en majoritet av deltagarna – förflyttas uppmärksamheten från specifika kris-situationer till olika former av sårbarhet och risk i vardagen. Preppandet blir på så vis mer av en ständigt pågående process som är riktad mot vardaglig rutin. Detta påkallar i högre grad behovet för träning av vanor, färdigheter och personlig kapacitet. Målet är i regel att kunna upprätthålla något mått av normalitet och levnadsstandard i allt annat än de mest omstörtande kris-situationerna. Bland de materiella förberedelserna kan det finnas ”göm och glöm”-lager, som ska ligga orörda till dess att en allvarlig situation inträffar. De materiella förberedelserna är dock i större utsträckning integrerade i de dagliga rutinerna, exempelvis genom att ha ett utökat lager av matvaror som kontinuerligt roteras. Tidshorisonten för förberedelserna sträcker sig flera månader framåt i tiden och ekonomiskt är det fråga om en regelbunden utgift för hushållet, vilken föregåtts av större initiala investeringar. Det utforskande förhållningssättet mot risk och sårbarhet medför att det i teorin alltid finns utrymme för ytterligare förberedelser, men att ekonomiska, logistiska eller sociala faktorer i vardagen skapar begränsningar.
- **Oberoendeorienterade** tenderar att se på det samtida samhället som i grunden sårbart, för att inte säga ohållbart. Detta förflyttar tyngdpunkten i preppandet från lösningar för specifika kriser eller problem, till att på ett fundamentalt plan ändra livsstil. Även om materiella förberedelser fortfarande spelar en central roll så finns en ambition att på längre sikt vara mer självförsörjande och mindre beroende av konsumtion och samhällelig infrastruktur. Odling, djurhållning samt förutsättningar för att åtminstone i perioder klara sig utan elektricitet är några viktiga komponenter. Tidshorisonten kan sträcka sig upp till ett år och hypotetiskt sett längre. På det ekonomiska planet handlar det om att strukturera om sin vardag, för att minimera utgifterna och därmed bli mindre beroende av en fast inkomst. Även om många deltagare framhåller detta förhållningssätt som ett eftersträvt ideal, så är det endast ett fåtal som omsatt det i praktiken.

Spänningsfält

Att tala om preppingkultur i singular kan lätt ge sken av att de som preppar är en tydligt sammanhållen grupp. Även om det finns likheter i sätt att agera och resonera, så är det viktigt att betona att det också finns variation i termer av världs-åskådning. I internationell forskning kring fenomenet har det beskrivits som en form av ”non-communitarian community” (Campbell, Sinclair & Browne 2019), där det förvisso finns intresse av att utbyta erfarenheter, men där kollektivt handlande i praktiken är mer undantag än regel. Därmed finns det spänningar mellan olika ståndpunkter rörande frågor som moral, tillit och politisk åskådning inom prepperkulturen. Det är också tydligt att det finns spänningar mellan de som har längre erfarenhet av att preppa och nybörjare med förväntningar hämtade från populärkulturen. Här skisseras några sådana spänningsfält, som återkommande figurerar i deltagarnas berättelser och i forumdiskussioner.

- **Ansvar – Solidaritet.** Prepping tenderar att förknippas med individualistisk ideologi, inte minst i den nordamerikanska kontexten. Det är dock tydligt att prepping som kulturell praktik omfattar en mångfald politiska positioner, såväl internationellt som i Sverige (se Bounds 2021). Bland deltagarna förklaras preppandet inom både individualistiska och kollektivistiska tolkningsramar, där den förra betonar vikten av att den enskilde tar ansvar för sin egen säkerhet, då det inte går att förlita sig på myndigheternas krisberedskap. Inom den senare motiveras preppandet i stället med att om den enskilde förbereder sig så kan samhällets resurser användas till bättre behovande – en retorik som också återfinns i kommunikationen från aktörer som MSB (se Mellander 2023a). Preppandet begripliggörs på så vis som en form av medborgerlig plikt.
- **Hemlighet – Öppenhet.** Det sägs ibland att preppingens första regel är att aldrig berätta om sina förberedelser, med den implicita förståelsen att det skulle göra en själv till måltavla i händelse av kris. Ett mått av OPSEC – ”operational security” – och hemlighetsmakeri kring de egna förberedelserna har därför traditionellt setts som centralt bland dem som preppar (se Garrett 2020). Om så genomgående varit fallet hade det dock varit svårt att hitta deltagare till den här studien och det finns tiotusentals preppingintresserade i Sverige som under eget namn diskuterar ämnet i sociala medier. I kontrast till vikten av sekretess betonas vikten av erfarenhetsutbyte och möjligheten att inspirera andra till att förbereda sig. En återkommande devis bland deltagarna och i diskussioner online är att forskning visar att människor i en krissituation tenderar att hjälpas åt, tillskillnad från hur liknande skeenden representeras populärkulturellt, där ”allas krig mot alla” snabbt utbryter. Bland deltagarna som i högre grad betonar vikten av att hålla låg profil besvaras detta i regel med att det är oklart hur långt den hjälpsamheten räcker när människor börjar bli hungriga på riktigt, även detta med hänvisning till empiriska exempel.
- En relaterad diskussion är den om **våldskapitalets position** i hemberedskapen. Återigen används den amerikanska preppingen och dess populärkulturella representationer som en kontrast, där handeldvapen har en framskjuten position. Frågor rörande beväpnat självförsvar bemöts i regel med att den som skjuter omkring sig i en krissituation kommer att dra uppmärksamhet till sig och visa att denne har något värt att försvara. Ytterligare en invändning är att det sociala kontraktet inte upphävs vid en kris och att den som utövar våld kommer att bestraffas på ett eller annat sätt. Bland deltagarna finns dock ett antal exempel på personer som resonerar på ett liknande vis, men som samtidigt inkluderar vapen i sina förberedelser, åtminstone delvis för att kunna freda sig själva och sina närstående om samhällets skydds nät fallerar. Detta illustrerar ambivalensen kring frågan, men möjligen även hur retoriskt avståndstagande mot vapenvåld fungerar som en normaliserande strategi.

- **Det kända – Det okända.** Det finns ingen konsensus kring vilken typ av situationer som förberedelserna bör riktas mot och många deltagare anser att det är bättre att utgå från sina grundläggande behov, snarare än att fokusera på specifika scenarier. Likväl så behövs olika former av framtidsprojektioner för att konkretisera samt motivera förberedelserna (se Mellander 2021). Ifall utgångspunkten för dessa ska tas i hot som redan är kända och sannolika eller i sådana faror som är svårare att beräkna och förutse är ämne för diskussion. Den som vill optimera sina överlevnadschanser skulle statistiskt sett göra klokt i att se över sina riskfaktorer för hjärt- och kärlsjukdomar. Men ett sådant erfarenhetsbaserat förhållningssätt är begränsat till att omfatta sådant som redan skett och vars sannolikhet kan beräknas. För många är kontrafaktiskt tänkande och scenarioprövande en central komponent i preppandet, då det tillåter analytisk spekulation kring mindre sannolika skeenden och därmed utforskande av preppandets gränser. Att hantera den osäkerhet som framtiden utgör, kräver upprättandet av fiktioner som går bortom observerbara fakta, för att förberedelserna ska kunna anpassas till det oförutsedda och en föränderlig värld.

Krisen och kriget som kom

Även om de enskilda deltagarna kan framhäva exempelvis ekonomisk kollaps, världskrig, terrorism eller klimatförändringar som hot de upplever som särskilt påtagliga så är den form av fara som genomgående framhävs i intervjuerna i högre grad inbyggd i samhällets infrastruktur. Olika former av *systemkomplexitet* lyfts återkommande som en av de största källorna till sårbarhet för både individ och samhälle (se Mellander 2023a).

Att system är komplexa är inte bara en fråga om att de är komplicerade, utan att de kan ha oförutsedda egenskaper och att de inte låter sig överblickas eller tillfullo förstås genom att reduceras till sina beståndsdelar. De mest framstående exemplen här är den globaliserade infrastrukturen för ekonomi, logistisk, information och energi, vilka sammantaget trasslar in vardagslivet i system som sträcker sig långt bortom den enskildes uppfattningsförmåga (jfr. Rahm 2013). Samhällets beroende av elektricitet får stå som det främsta exemplet på detta, då många använder ett hypotetiskt strömavbrott för att i tanken testa sina förberedelser (se Mellander 2021; 2022). Hur ska värmen behållas när elementen slutar funka? Hur ska mat införskaffas när kassasystem och kylkedjor bryter samman? Hur ska transport till en tryggare plats kunna ske när drivmedelsstationer inte längre kan leverera bränsle?

Prepping för mig /.../ det bygger ju på att jag inte tror på just-in-time-samhället, att det inte är bra för oss i det långa loppet/.../vi hade ju "toapapperskrisen" också förra året, där det inte var en kris, men det visar ju omedelbart på hur fantastiskt sårbara vi är om bara det klipps av kommunikation eller leverans en dag, så står allting tomt. Det är jag inte riktigt bekväm med (skratt) så det är väl lite så, tänker jag.

– Peter, 51

Beroendeförhållandena i dessa system gör att en lokal incident hypotetiskt sett kan omvandlas till en mer vidsträckt kris och i värsta fall en global katastrof, när kaskad-effekterna fortplantar sig genom systemen på ett oförutsägbart vis – vilket synliggjordes av såväl covid-19 som krigsutbrottet 2022. I båda fallen realiserades många av de farhågor som cirkulerar inom preppingkulturen och deltagarna berättar att de tidigt såg över sina förberedelser samt att de likt många andra upplevde oro inför hur situationerna skulle utveckla sig. Risker för att själv bli allvarligt sjuk eller att konflikten skulle sprida sig till svensk mark uppfattades dock som liten efter ett initialt skede. Båda fallen lyfts som exempel på den form av hot som inte enbart slagit mot de direkt drabbade utan som även låtit former av osäkerhet fortplanta sig över nationsgränser, med exempelvis eventuell bortkoppling av elektriciteten samt stigande inflation och energipriser som följd.

Detta blir ytterligare en instans där det är viktigt att ha tänkt efter innan och inte ha tagit på sig "för stor ekonomisk kostym" som Ian, 37, uttrycker det. På så vis minskas sårbarheten för svallvågor i det ekonomiska systemet. Därmed blir också krissituationer som inte är direkt drabbande en bekräftelse på bristerna i just-in-time-system samt i svensk beredskap och i förlängningen på behovet för att preppa. Detta förstärks ytterligare av en förändring i preppingens status på ett samhälleligt plan, där deltagarna upplever att det stigma som deras intresse tidigare varit behäftat med minskat radikalt. "Helt plötsligt så ses man inte som så knäpp längre" konstaterar en av intervjupersonerna torrt.

Beredskap och ansvar

Pandemin och kriget utgör även en påminnelse om att de system som ska göra våra liv tryggare och mer bekväma samtidigt blottar dem för nya former av hot, som när ett zoonotiskt virus snabbt kan spridas globalt längs med infrastrukturen för handel och resande. På så vis kan preppingkulturen sägas präglas av modernitetskritik, vilken kan sträcka sig från att skärskåda samtidens sårbarhet till att mer uttalat eftersträva andra levnadssätt. I regel framhålls att självklara kunskaper för tidigare generationer i termer av möjlighet till självförsörjning och kunskaper som att bygga, laga, odla eller jaga, har gått förlorade i samtiden.

Deltagarna är genomgående kritiska mot nedmontering av civil och militär beredskap i Sverige. Vissa uttrycker en förhoppning om att såväl pandemin som Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina kan leda till politiska omprioriteringar och att allmänheten ska ”vakna upp”. Samtidigt som deltagarna vill se ett utökat samhälleligt ansvar för krisberedskapen, så ligger deras preppande i linje med den individualisering som svensk beredskapspolitik genomgått under 2000-talet, snarare än att utmana den-samma (se Kvarnlöf 2020; Mellander 2023a). Detta kan förstås som en motsägelsefull men samlande politisk strävan mot förändring, vilken dock tycks sakna verktyg bortom individuell prepping. När allt större ansvar för beredskap läggs på enskilda hushåll ökar risken för att social ojämlikhet förstärks mellan de som har resurser att lägga på eventuella framtida kriser och de som måste fokusera på att lösa en krisande vardag, här och nu (se Mellander 2022). Detta blir särskilt påtagligt i den form av effekter som pandemin och kriget lett till, där ekonomisk flexibilitet tycks varit till mer hjälp än materiella förberedelser.

Fördjupad läsning

Barker, Kezia, 2020: "How to survive the end of the future: Preppers, pathology, and the everyday crisis of insecurity". *Transactions of the Institute of British Geographers*, 45(2).

Bounds, Anna Maria 2021: *Bracing for the Apocalypse: An Ethnographic Study of New York's 'Prepper' Subculture*. New York, NY: Routledge.

Campbell, Norah; Sinclair, Gary & Browne, Sarah 2019: "Preparing for a world without markets: legitimizing strategies of preppers." *Journal of Marketing Management* 35(9-10).

Fetterman, Adam K.; Rutjens, Bastiaan T; Landkammer, Florian & Benjamin M. Wilkowski, Benjamin M. 2019: "On post-apocalyptic and doomsday prepping beliefs: A new measure, its correlates, and the motivation to prep". *European Journal of Personality*, 33(4).

Garrett, Bradley 2020: *Bunker: building for the end times*. London: Allen Lane.

Heidenström, Nina 2020: "Informal household preparedness: methodological approaches to everyday practices". *Journal of Risk Research*, 23(3).

Kabel, Allison & Chmidling, Catherine 2014: "Disaster prepper: health, identity, and American survivalist culture". *Human organization*, 73(3).

Kvarnlöf, Linda 2020: *Hur kan vi förstå hemberedskap? En orientering i hemberedskap som politiskt och empiriskt fenomen*. RCR Working Paper Series 2020:1.

Mellander, Elias 2021: "Med krisen som framtidshorisont: Om mötet mellan prepping och pandemin". *Kulturella Perspektiv – Svensk Etnologisk Tidskrift*, 30(2-3).

Mellander, Elias 2022: "Bunkra, hamstra och preppa – Om kriskonsumtion och hemberedskap" in Hagberg, Johan; Hansson, Lena; Holmberg, Ulrika & Sörum, Niklas (eds.) *Konsumtionsrapporten 2022*. Göteborg, Göteborgs universitet.

Mellander, Elias 2023a: "Dread expectations? Prepping, culture & fear in late modernity". *Ethnologia Scandinavica* 53(1).

Mellander, Elias 2023b: "I kulturens gravitationsfält" i Knuts, Eva; Mellander, Elias & Rolfsson, Susanna (red.) *Minnets betingelser. Materialitet, berättelse & kulturarv*. Göteborg, Göteborgs universitet.

Mills, Michael F. 2018: "Preparing for the unknown... unknowns: 'doomsday'prepping and disaster risk anxiety in the United States." *Journal of Risk Research* 22 (10).

Mitchell, Richard G. 2002. *Dancing at Armageddon. Survivalism and Chaos in Modern Times*. Chicago: The University of Chicago Press.

Rahm, Lina 2013: "Who will survive? On bodies and boundaries after the apocalypse."
I *Gender Forum: An Internet Journal for Gender Studies*, vol. 45 (45).

Sandstig, Gabriella 2019: "Riskkommunikation & krisberedskap i Väst – av nöd & lust".
I Carlander, Anders; Öhberg Patrik & Mellander, Elias (red.) *Ingen kommer undan kulturen*,
SOM-rapport 75. Göteborg; SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Sims, Amanda & Grigsby, Mary 2019: "Prepper-Worthy Identity Work: A Cultural
Repertoire for Constructing a Secure Self in an Insecure World." *Sociological Spectrum* 39(2).

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

I samarbete med:

GÖTEBORGS UNIVERSITET

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se

Publ.nr MSB2230 – september 2023 ISBN 978-91-7927-415-3